

Werkstuk Scholieren.com

Samenvatting Kunstgeschiedenis Teken als taal

Eline Molenaar

*Dit is een samenvatting van het eindexamenboek kunstgeschiedenis 2000.
Onderwerp Teken als taal.*

De juiste boodschap?

Tekens kunnen bepaalde boodschappen heel goed overbrengen maar ook gemakkelijk aanleiding geven tot misverstanden.

Vroeger was het niet goed mogelijk om informatie over lange tijd en grote afstand mondeling over te brengen. Er werd dan gebruik gemaakt van tekeningen, ofwel pictogrammen (schematische afbeeldingen met informatieve strekking). Dit was voor iedereen makkelijk te begrijpen, want de tekeningen verwijzen direct naar de betekenis. Alleen is het moeilijk abstracte begrippen door beelden te vervangen. Daarom werden bestaande tekeningen gebruikt om deze beelden uit te beelden. Dit zijn ideogrammen (begripstekens). Van ideogrammen moet je wel de betekenis of code weten. Dit is niet zomaar af te leiden. De betekenis werd steeds minder duidelijk en er werden afspraken over gemaakt. Zo ontstond zo'n 4000 jaar geleden het eerste woordschrift. In het Midden-Oosten ontstond het letterschrift waarbij elk teken de klank van een letter voorstelt, de grondslag voor het alfabet. Het voordeel is de kleine hoeveelheid tekens maar het probleem is nu het beheersen van de taal. Het uitdrukken van abstracte zaken uit het begrippenschrift werd in de beeldende kunst voortgezet. Beelden werden dragers van ideeën. Door toevoegen van attributen aan meestal vrouwelijke figuren kregen begrippen uiterlijke vorm.

De taal van de hemellichamen

De sterren en hun plaats aan de hemel werden beschouwd als tekens van hogere machten. Mensen wilden graag weten wat het lot hen bracht en daar invloed op uitoefenen. De sterrenkunde ontwikkelde zich vooral in gebieden met heldere nachten. Er werd geen onderscheid gemaakt tussen astronomie en astrologie.

Beeldmerken en bedrijfssymbolen

Elk zichzelf respecterend bedrijf of instelling schaft een zogenaamde huisstijl aan, waarvan een opvallend en dus goed herkenbaar beeldmerk of logo een onmisbaar onderdeel vormt.

Tekens aan de hemel

De oorsprong van de sterrenbeelden

De bij de mens aangeboren neiging om te rationaliseren en een zin te geven aan alles wat hem omringt, zette onze voorouders ertoe de sterren aan het firmament te verbinden om zo mythische figuren te creëren of een verband te leggen met hun dagelijks werkzaamheden.

Weegschaal, de schalen van de wet

De Romeinen wezen aan Weegschaal een fundamentele plek op de zodiak toe op de jaarlijkse koers van de zon. Tweeduizend jaar geleden 'reed' de zon daar op de dag van de dag- en nachtevening in september en de twee schalen van de weegschaal symboliseren in hun volkomen evenwicht ook de gelijke lengte van de dag en de nacht. Romeinse astronomen suggereerden ook dat de schalen van de weegschaal die van recht en wet waren, zo belangrijk in de emancipatie van de mensen uit de duisternis van de barbarij.

Vissen: waarom de liefde leeft

Aanvankelijk werd in dit sterrenbeeld maar één vis gezien in plaats van het huidige paar. Deze vis stelde een van oorsprong Syrische godin voor, die van boven een vrouw en van onder een vis was.

Stier: Minotaurus

Het sterrenbeeld Stier is een van de meest bekende sterrenbeelden aan het firmament, omdat het deel uitmaakt van de dierenriem en omdat tussen 4000 en 1700 v.Chr. onder dit teken het feest van de lente in vrijwel de hele antieke wereld werd gevierd. Mythe van Zeus en Europa, waaruit Minos word geboren

Maagd: de cyclische opeenvolging van de seizoenen

Mythe van Persephone en Demeter. Ontstaan van lente, zomer en herfst, winter.

Het middeleeuwse wereldbeeld

Het middeleeuwse wereldbeeld wordt ook wel het Ptolemeïsch (Ptolemeus schreef boeken over de indeling van het universum) wereldbeeld genoemd. Het zag er als volgt uit: de aarde is rond en staat in het midden. Alleen op de bovenste helft wonen mensen. Als die mensen dus naar de hemel kijken, hebben ze ook werkelijk het gevoel dat ze naar boven kijken. Om de aarde heen bewegen zich in banen de planeten in zogenaamde sferen. Van binnen naar buiten: Maan, Mercurius, Venus, Zon, Mars, Jupiter en Saturnus. Het Firmament of het Stellatum is de sfeer daarbuiten. Daarin zijn de sterren bevestigd. Weer daarbuiten bevindt zich het Primum Mobile. De sferen draaien. Ze bewegen 'uit liefde voor God'. Blijkbaar hebben de sferen een ziel die maakt dat ze kunnen liefhebben. Ze willen op God lijken. God is in perfecte rust, wat hun nooit zal lukken, dus trachten ze een toestand te vinden die dit zo dicht mogelijk benadert. Die vinden ze door in een

cirkel rond te draaien met een constante snelheid.

In het firmament vormen bepaalde groepen sterren de tekens van de dierenriem. De stand van de planeten ten opzichte van elkaar en ten opzichte van de sterren beïnvloedt het leven op aarde.

De zodiak of dierenriem

Er zijn twee zodiaks die echter totaal van elkaar verschillen.

De echte dierenriem is een imaginaire verdeling van de ellips die de zon vanaf de aarde gezien beschrijft, in twaalf gelijke cirkelsegmenten van elk 30. Gewoonlijk zijn de twaalf tekens van de dierenriem weergegeven als een platte projectie van de ring die de aarde omgeeft. De volgorde van de tekens is Aries de ram, Taurus de stier, Gemini de tweeling, Cancer de kreeft, Leo de leeuw, Virgo de maagd, Libra de weegschaal, Scorpio de scorpioen, Sagittarius de boogschutter, Capricornus de steenbok, Aquarius de waterman en Pisces de vissen.

Er is ook een sterrenzodiak. Deze bestaat eveneens uit twaalf voorstellingen die met veel fantasie zijn afgeleid uit het patroon van sterrenformaties, die dezelfde volgorde en dezelfde namen hebben gekregen. Een belangrijk verschil is dat de twaalf figuren van deze zodiak niet passen in de bogen van gelijke lengte en ook niet allemaal in de elliptische ring zijn geplaatst .

De façade van de kathedraal

Aan de portalen van de kathedralen ligt een programma ten grondslag dat met een uitgebreide systematiek de boodschap van de heilsgeschiedenis uitdraagt. De beelden staan in een gesloten rij op een sokkel met een baldakijntje erboven. Deze beeldenrij brengt eenheid in de opbouw van de portalen en verbindt ze met elkaar en met de bogen erboven. Ieder beeld heeft zijn vaste plaats. Bovenin op de timpanen hemelse voorstellingen of het Laatste Oordeel op het eind der tijden, in de portaalbogen engelen. Onder de beelden komen de reliëfs met meer aardgebonden thema's. In het westelijk portaal zijn in kleine vierpassen de tekens van de dierenriem en de beelden van de jaarkalender in de vorm van de werkzaamheden van de mens aangebracht. Boven al deze met het jaargetijde wisselende bezigheden staan de heiligen van het bisdom. Het werk en de feesten werden onder hun bescherming gesteld. De portalen verkondigen dat heel het aardse doen en laten van de mens onderdeel is van het goddelijk bestel. Het werk op het land gold als de zwaarste bezigheid. Maar door Gods goedheid was er een opdeling van alle verschillende werkzaamheden over het hele jaar: iedere maand had als het ware haar eigen bedrijvigheid en de maanden gezamenlijk vormden een steeds terugkerende cyclus.

Aan de seizoenen verbonden werkzaamheden

Beelden van gewone, meestal met de landbouw samenhangende bezigheden komen voor in van beeldhouwwerk voorziene kerkportalen, in illustraties van handschriften en op reliëfs.

Speculum doctrinale: de onderwijsspiegel

Handenarbeid verlost volgens Vincent van Beauvais, schrijver van de onderwijsspiegel, de mens van de noden waaraan zijn lichaam sinds de zondeval onderworpen is, terwijl onderwijs hem verlost van de onwetendheid die zwaar op zijn ziel drukt. Zo is in de middeleeuwen aan kennis en aan handenarbeid een gelijkwaardige plaats gegeven.

De invloed van de astrologie

In de astrologie is altijd veel aandacht geschonken aan de persoonlijkheden van hen die onder de verschillende tekens zijn geboren.

De twaalf persoonlijkheden van de dierenriem

Ram heeft een assertief karakter, een grote neiging tot individualiteit en streeft welbewust naar een energiek leiderschap.

Stier heeft een behoudend, nogal vastomlijnd karakter, een neiging tot bezitterigheid en streeft naar materiële zekerheid.

Tweelingen heeft een kwikzilverachtig karakter, neigt naar wispelturigheid en streeft naar het onderhouden van intellectuele communicatie met anderen.

Kreeft heeft een teruggetrokken, wat humeurig karakter, een neiging tot het aangaan van romantische banden en streeft naar een gevoelvolle ontplooiing van een rijk emotioneel leven.

Leeuw heeft een uitbundig en trots karakter, neigt naar levendige ervaringen en/of creativiteit en streeft ernaar om waardig voor de dag te komen.

Maagd heeft een gewetensvol en praktisch karakter, neigt naar grondigheid en dienstbaarheid en streeft naar rechtvaardige ordeningsprincipes.

Weegschaal heeft een zachtaardig en scherpzinnig karakter, neigt naar harmonie en streeft naar stabiliteit en schoonheid in zijn of haar omgeving.

Schorpioen heeft een intens en wilskrachtig karakter, heeft een neiging tot verbetering en vernieuwing en streeft naar het uitoefenen van macht, meestal over anderen.

Boogschutter heeft een waardige maar lusteloze aard, een neiging om ideeën te beproeven en streeft naar het verkrijgen van inzicht door ervaring.

Steenbok heeft een behoedzaam maar ambitieus karakter, een neiging tot de praktische uitvoering van plichten en streeft naar zich nuttig maken en betrouwbaarheid.

Waterman heeft een onconventioneel en sociaal karakter, een neiging het onbevooroordeeld en zelfs op originele wijze zoeken naar waarheid en streeft naar

het uitdragen van bruikbare kennis.

Vissen heeft een fantasierijk, zeer emotioneel karakter, heeft meestal een sympathiek begrip voor anderen en streeft naar een emotioneel evenwicht.

De dierenriem als frescoreeks

In de middeleeuwen werd de astrologie zo'n belangrijk aspect van het intellectuele leven dat uitgebreide programma's ter hand werden genomen om de astrologische kennis in architectuur en schilderkunst uit te beelden.

Astrologie en religie

Het geloof dat de sterren van invloed waren op de menselijk levensloop werd schoorvoetend door de kerk getolereerd. Het was de gewoonte van staatshoofden en legeraanvoerders om hun horoscoop te laten trekken, vaak al in hun kindertijd. Als de hand van God de overwegingen van de mensen leidde, dan deden veel onzichtbare machten dat ook. De grondslag van dit bijgeloof lag in de opvatting dat het individu een soort heelal in miniatuur was, een microkosmos. Zijn lichaam was tenslotte uit dezelfde vier elementen opgebouwd als de rest van de schepping. De bewegingen van de hemellichamen hadden een heel directe invloed op alle activiteiten van de mens. Het is vreemd dat zo'n fatalistische houding zij aan zij kon bestaan met het christelijke geloof in de vrije wil. Hemellichamen, demonen genoemd door de kerk, konden dan wel het verloop van iemands handelen bepalen, maar als de afloop succesvol was, kreeg God geschenken. Onder andere schilderijen werden aan de kerk gegeven.

De Salone in het Palazzo della Ragione in Padua

De onderneming aan het begin van de veertiende eeuw om de grote zaal van fresco's te voorzien was gericht op de praktische-functionele bestemming van het gebouw. Het was de bedoeling om een onlosmakelijk verband tussen architectuur en schilderijen tot stand te brengen. Ten dienste van de uitvoering van het recht werden de stad en haar burgers voorgesteld binnen een kosmologische ruimte, waarin de geschiedenis van de menselijke lotgevallen geïntegreerd werd met buitenaardse invloeden die door de astrologische wetenschap werden aangedragen.

De geschilderde decoratie van het Palazzo della Ragione bestaat uit twee gedeelten boven elkaar. Het hoogste is onderverdeeld in 333 afzonderlijke vakken die met elkaar de astrologische opzet van de medicus en filosoof Pietro d'Abano verbeelden. In de bovenste strook zijn de taferelen verticaal van elkaar gescheiden door achtkantige pilasters die met de driepasbogen een architectonische omlijsting vormen. De taferelen van de twee rijen daaronder zijn daarentegen geplaatst in eenvoudige bogen met architraven op consoles voorzien van gebladerte. De schilderijen verwijzen naar de invloed van de planeten op het handelen van de

mens, maar ze zijn gecombineerd met religieuze taferelen om het profane karakter van de astrologische voorstellingen in te dammen. Vanaf de maand maart is het fries in twaalf delen gedeeld die overeenkomen met de twaalf maanden. Elke maand is verdeeld in vakken en omvat een apostel, een voorstelling van de maand zelf, het teken van de dierenriem, de planeet, de werkzaamheden in het boerenbedrijf die in die periode vallen, de handelingen die samenhangen met de invloed van de sterren, de sterrenbeelden en fragmenten met onverklaarbare, steeds vreemdere figuren aan de horizon.

De maanden, de tekens van de dierenriem en de planeten

Maart

De maand wordt voorgesteld door een jager die op een hoorn blaast. Eronder staat het opschrift 'Marcius'. De ram is in een klimmende houding geplaatst.

De planeet Mars is voorgesteld in de uitmontering van een soldaat met een stralenkrans om zijn hoofd, gezeten op een troon. Hij houdt in zijn linkerhand een toren en in zijn rechterhand een zwaard.

April

De maand (van de lente en de liefde) wordt beschreven als een zachtaardig, met slingers getooid meisje in een wei met bloemen. De stier is voorgesteld als een gedomesticeerde os in een rustige, opgaande houding.

> De planeet Venus symboliseert de hemelse liefde.

Mei

De maand, voorgesteld in de kleren van een ridder die klaar staat voor een toernooi, is traditiegetrouw gewijd aan toernooien, aan militaire oefeningen en aan de genoegens van de jeugd.

Tweelingen wordt gepersonifieerd door twee halfnaakte jongens, omgeven door stralen.

>De planeet Mercurius kunnen we herkennen in de gedaante van iemand die een astronoom zou kunnen zijn.

Juni

De maand is gezien als een boer die het graan maait en tot schoven bindt.

Kreeft is voorgesteld als een dikke rivierkreeft met forse scharen die naar boven kruipt.

>De planeet is de maan. Zij verschijnt hier als een koningin in een lang gewaad, gezeten op een wagen met 4 wielen.

Juli

De maand is gezien als een blootsvoetse jonge boer, die het gras op de dorsvloer slaat. De leeuw is hier rustig en zonder majesteit. De planeet is de zon. Zij is ook

voorgesteld op een wagentje en draagt in zijn rechterhand een stralende bol.

Augustus

Deze maand is gewijd aan de wijnoogst (oorspronkelijk aan de fruitoogst). Maagdis voorgesteld als een jonge vrouw in een lange tunica met vloeiende plooien die omhoog gaat met een spiegel in haar handen.

> Mercurius is met de waardigheid van een professor voorgesteld in het huis van de maagd September.

Deze maand is gewijd aan de fruitoogst (eigenlijk omgekeerd met augustus).

In de antieke astronomische traditie was het teken van de weegschaal één met dat van schorpioen.

Venus als symbool van de aardse liefde is voorgesteld als een jonge vrouw met haar flanken omhuld door een witte draperie.

Oktober

De allegorie van de maand oktober wordt geïnterpreteerd door een wijndrinker.

De schorpioen is weergegeven door een reusachtige schorpioen die omhoog gaat met de scharen geopend in de aanvalshouding.

De planeet Mars is uitgerust als een ridder te paard.

November

De allegorie van de maand november lijkt een tafereel van de jacht op wilde zwijnen voor te stellen. Boogschutter heeft de traditionele blik van half man, half paard, die bezig is een pijl af te schieten. De planeet Jupiter is voorgesteld op een troon met zijn gewone attributen van scepter en wereldbol. Zeven stralen omgeven hem.

December

Deze wordt ingenomen door een staande boer die het varken in stukken verdeelt en er de ingewanden uithaalt. Steenbok is voorgesteld volgens de voorschriften van de middeleeuwse traditie als een dapper rennend bok. Saturnus is weergegeven als een oude man die op zijn handen bijt.

Januari

In het huiselijke tafereel van de maand is een oude man voor het haardvuur gezeten. Hij buigt zich liefdevol over naar een jongetje dat hem een koekkransje aanbiedt. Waterman wordt weergegeven door een mannelijk figuur die water giet uit een grote kruik. Het vak van Saturnus is verplaatst naar de zone van Jupiter. De planeet heeft het ongelukkig uiterlijk van een oude man met een zeis die naar zichzelf kijkt in een spiegel.

Februari

De allegorie van deze maand stelt een jonge boer voor die wijnranken wil gaan snoeien. Jupiter is voorgesteld in als zijn majesteit, gezeten op een troon met de kroon op het hoofd en de gebruikelijke attributen als symbool van zijn macht.

Het Palazzo Schifanoia in Ferrara

In het Palazzo Schifanoia komen de tekens van de dierenriem opmerkelijk duidelijk op de voorgrond. De fresco's van Francesco del Cossa stellen een compleet astrologisch systeem voor. De muren van de grote zaal werden hier verdeeld in twaalf verticale segmenten. Ieder segment is gewijd aan een van de maanden van het jaar volgens de dierenriem, en zelf weer verdeeld in drie horizontale stroken. In het bovenste gedeelte van de schilderingen regeren de 'meesters van de maanden' dat wil zeggen de twaalf grote Olympische goden. Elk tafereel is georganiseerd volgens het traditionele schema van de kinderen van de planeten en illustreert daarmee de stelling dat de menselijke wezens delen in de eigenschappen van de godheid onder wiens gesternte ze zijn geboren. Maar hoewel de kunstenaar de astrologische traditie in zijn composities heeft gevolgd, volgen zijn types de voorschriften van de middeleeuwse mythologie. Een van de meest opvallende kenmerken van de frescoreeks is de herhaling, de minzame gelaatstrekken van de hertog overheersen elk tafereel in het onderste gedeelte. Een tweede opmerkelijk element is de weloverwogen hantering van verschillende ruimtelijke conventies. Het geheel werd uitgevoerd onder hertog Borso d'Este. Cossa was het niet eens met de beloning.

Hoe abstracties te verbeelden

De personificatie van begrippen

Ideeën waren niet zo gemakkelijk visueel weer te geven en men maakte ze wat minder vaag door ze te personifiëren. Neoplatonisten in de Renaissance gingen nog verder en drukte de basisideeën van hun filosofie uit door middel van figuren uit de klassieke mythen en legenden. Volgens Pico waren de mythen de opslagplaats voor zeer oude en geheime wijsheid, verhuld als allegorie die, als zij ontrafeld kon worden, de betekenis van het heelal zou onthullen. Alleen een kleine selecte groep, de filosofen was waardig deze taak op zich te nemen.

Belangstelling voor de Griekse oudheid

Na de val van Constantinopel in 1453 beleefde de studie van de Griekse oudheid in Italië een grote bloei. In Florence werd een academie opgericht. Er werd een nieuw filosofisch systeem ontworpen dat het laatantiek neoplatonisme combineerde met een tamelijk verwaterd christendom. Ficino, inspirerende leider van de academie, deelt de opvatting dat de kunstenaar in staat is Plato's wereld van ideale vormen te bevatten. Kunstenaars uit de bloeitijd van de Renaissance streefden ernaar die

ideale vormen in hun werk te realiseren. Van nu af aan werden Griekse mythen een geliefd onderwerp in de schilder- en de beeldhouwkunst, niet alleen als allegorie, maar ook om de klassiek oudheid te verheerlijken en te laten zien hoe goed de kunstenaar het naakt kon weergeven.

Allegorieën in de Renaissance

De kunstenaars hadden een voorliefde voor de godin Venus. Ficino maakte van de liefde een wijsgerig principe. Liefde is de oudste onder de goden. De liefde bestond al voordat de wereld werd geschapen, toen er alleen nog maar chaos was. Het is een niet aflatende stroom van kracht tussen de Geest van God en de gehele schepping. Ficino ging uit van de denkbeelden van Plato. Plato maakte onderscheid tussen twee aspecten van de Liefde, beide belichaamd door Venus: een 'hemelse' Venus en daarnaast een 'gewone' Venus die voor iedereen toegankelijk is. Volgens Ficino correspondeert de hemelse Venus met het 'beschouwelijke' leven en de aardse Venus met het 'actieve'. De twee Venussen hadden een parallel in de christelijke opvatting over liefde, en op God en op de naaste gericht moet zijn. Anders dan de Venus uit de klassieke mythologie geeft de Venus van de neoplatonisten zich nooit over aan zinnelijk genot.

De goden uit de antieke oudheid hadden in één of andere vorm de Middeleeuwen overleefd, bijvoorbeeld als gepersonifieerde planeten die grote invloed uitoefenen op leven en lotsbestemming van de mens. Maar gaandeweg waren ze hun klassiek verschijningsvorm kwijtgeraakt en toen ze op grote schaal het vijftiende-eeuwse leven binnentraden, leken ze vrijwel niet meer op klassiek voorstellingen en hadden ze een allegorische betekenis die verwantschap vertoonde met christelijke onderwerpen.

Sandro Botticelli

Sandro Botticelli was de zoon van Florentijn, Mariano Filipepi, die hem een zeer gedegen opvoeding gaf. Eerst liet hij Sandro in alles onderwijzen wat goed was voor jonge kinderen en liet hem daarna in de leer bij een goudsmid, Botticelli.. Sandro raakte gegrepen en geboeid door de schilderkunst en zijn vader liet hem in de leer bij Filippo Lippi. Sandro was een snelle leerling en het lievelingetje van Lippi. Sandro schilderde talrijke belangrijke werken.

De invloed van klassieke mythen en verhalen

Behalve een verbinding met de astrologie ontwikkelde men in de Renaissance ook een allegorische uitleg van de klassieke mythen en verhalen. Tegen het einde van de 15e eeuw concentreerde de allegorische uitleg zich vooral in Florence.

Venus en Mars

Botticelli maakte verschillende werken met een klassiek verhaal als inspiratiebron.

Drie hiervan hebben de godin Venus als onderwerp. Voor een van Botticelli's schilderijen met een mythologisch onderwerp is ooit een neoplatoonse interpretatie bedacht. 'Mars is de krachtigste planeet, want hij geeft mannen kracht, maar Venus is hem de baas. Venus, waar zij ook hemel staat, houdt keer op keer de kwaadwilligheid van Mars in de gaten. Het lijkt wel of zij Mars overmeestert en tot rust brengt. Mars daarentegen overmeestert Venus nooit.

De aardse en de hemelse liefde

Op Titiaans schilderij over dit onderwerp is de godin in twee gedaanten voorgesteld.

De geklede en de naakte Venus van Botticelli

Tegen het einde van de 15e eeuw werden in Florence twee schilderijen vervaardigd door Botticelli met Venus als centrale figuur: de Primavera en de Geboorte van Venus. De Primavera is vermoedelijk omstreeks 1477 geschilderd, de Geboorte van Venus een jaar of tien later.

Het schilderij is het eerste werk uit de Renaissance, waarin de heidense goden bijna levensgroot te zien zijn. De voorstelling is niet gebaseerd op een traditie en interpretatie en levert bijgevolg nogal wat problemen op. Het is een kunstig arrangement van apart en groepsgewijs staande figuren, dat bedoeld is als een allegorie.

Het is mogelijk dat de twee Venussen, de ongeklede in de Geboorte van Venus en de geklede in de Primavera, de neoplatoonse tweeling verbeelden. Maar zeker is dat niet, als was het maar omdat niet bekend of de twee schilderijen als bij elkaar horende pendants, bedoeld waren.

Nogmaals Venus en Mars als de verpersoonlijking van ideeën.

Het gehele schilderij staat in teken van oorlog en wat het kapot maakt.

De kus in marmer (Auguste Rodin)

Tussen de beelden die tentoongesteld werden op de Parijse Salon van 1877 stond het beeld van een naakte jongen met de titel 'Het bronzen tijdperk'. Academische critici vonden het te levensecht. Het beeld wordt gezien als een gipsafgietsel van een model. Het kreeg het voordeel van de twijfel, maar werd in de Salon in een donker hoekje geplaatst. Rodin had een afwijkende werkwijze dan die van zijn kunstbroeders. Hij ging uit van spontane bewegingen, terwijl anderen hun model vormden. Hij beschouwde zijn modellen nauwgezet, op een wijze die tot dan bij de academische beeldhouwers ongekend was. Bovendien wilde hij de voortdurend veranderende oppervlakken van zijn gebeeldhouwde vormen benadrukken. Zo introduceerde hij een impressionistische techniek, waarbij in gebroken vlakken gewerkt wordt om vormen zo 'onaf' te verbeelden alsof men ze ziet bij flakkerend licht. Daarnaast is er ook een symbolistische tendens aanwezig in de complexe

figuurgroepen van Rodin. Net als de symbolistische schilders en dichters geloofde hij dat 'schilderkunst, beeldhouwkunst, literatuur en muziek meer met elkaar te maken hebben dan meestal wordt gedacht. Alle beschrijven zij de gevoelens van de menselijke ziel in het licht van de natuur.'

Brancusi

Na een opleiding als beeldhouwer in Roemenië kwam Brancusi naar Parijs. Rodin vroeg hem hem te assisteren met het gieten van afgietsels. Brancusi bedankte. De twee geliefden in Brancusi's 'De kus' omhelzen elkaar. Ze vormen één vierkant blok, hoofd en lichamen ontmoeten elkaar in het midden. Hun armen die, waar het blok eindigt, een buiging maken, vormen de horizontale verbindingen van de twee rechte blokken die man en vrouw verbeelden. Mond en ogen gaan in elkaar over en vormen samen bijna één oog en één mond.

Vergelijking Kus van Brancusi en Kus van Rodin

Brancusi's kus: klein, gedrongen, van kalksteen, tegenover het grote, spits toelopende, glanzende marmer van Rodin. Rodin heeft een prachtige anatomie, vol beweging. Bij Brancusi is deze er niet. Rodins man is groter en er is ruimte tussen de torso's. Rodin creëert met de rots de illusie van werkelijkheid in zijn figuren. Brancusi toont alleen de geliefden.

De Kus, de eerste, van 1907 -1908

Twee geliefden in strakke omhelzing. De borstkas van de man is een ongedifferentieerde massa, de borst van de vrouw is licht gewelfd. De geliefden staan oog in oog, terwijl hun lippen elkaar raken. Het haar van de man is recht, van de vrouw gegolfd. Zijn haar heeft een scheiding en valt naar beneden, het hare naar achteren, de rug van de man is breder dan die van haar. We weten precies genoeg: dat zij een man en een vrouw zijn.

Variaties op de kus

1908 heeft een ruwer oppervlak, is hoger dan de eerste. Aan een zijde zijn de ogen groot, samengevat in een ring.

1909 De kus van Montparnasse is veel hoger, de figuren ten voeten uit, de benen in elkaar verstrengeld. De onschuld van de eerste kus heeft plaatsgemaakt voor een beeld van heidense directheid.

Poort van de kus

Brancusi kreeg in 1935 de opdracht om een monument in Tirgu Jiu in Roemenië te ontwerpen om degenen die in WO I gesneuveld waren ter herdenken. Hij ontwierp drie beelden als een samenhangend geheel, verspreid over een oost/west as: 'tafel van stilte', 'eindeloze zuil' en in het midden 'poort van de kus'.

Aforismen van Brancusi

Direct houwten is de ware weg naar sculptuur, maar ook de slechtst denkbare voor diegenen die die weg niet kunnen bewandelen. En uiteindelijk doet het er niet toe of men direct houwt of niet. Het gaat om het werk zelf.

Kunst vertegenwoordigt geen ideeën maar brengt ze voort - zodat een waar kunstwerk intuïtief tot stand komt, zonder van tevoren uitgedachte beweegredenen, omdat het zelf de beweegreden is en men daarvan vooraf geen rekenschap kan afleggen.

Geluk en liefde is de zoete geur van ons wezen. Ze treden slechts op in het rechtstreekse contact tussen tw